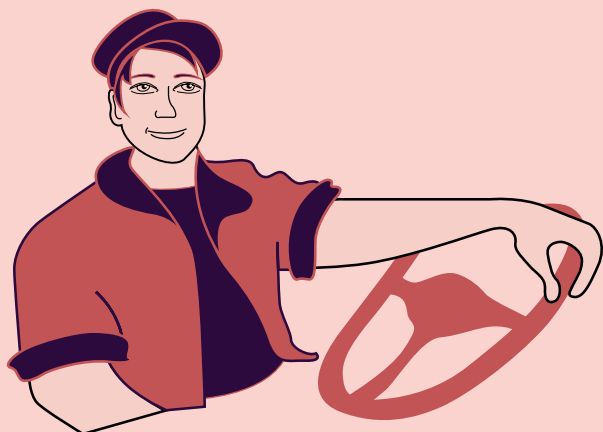
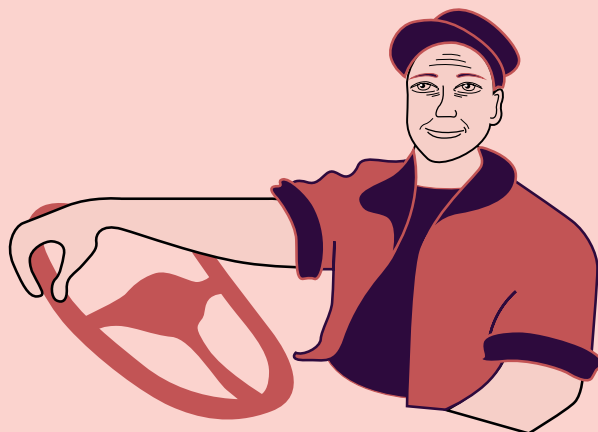

LOs pensionsprojekt 2026

LOs förslag för bättre pensioner och ett rättvisare pensionssystem

Stockholm 2026-03-23

Författare: Anna Almqvist, Anna-Kirsti Löfgren och Joa Bergold

LO

© Landsorganisationen i Sverige 2026

Grafisk form: LO

Illustration: Karolina Jurcevic

Tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2026

ISBN 978-91-566-3815-2

LO 26.03 100

Innehåll

Bakgrund och uppdrag	4
Det allmänna pensionssystemet och livsinkomstprincipen	5
Problem i dagens pensionssystem	7
För låga pensioner	7
Orimligt låg pension trots ett långt arbetsliv	8
Åldersgränserna är orealistiska och orättvisa	9
Slitsamma jobb straffar sig på flera sätt	11
Stärk legitimiteten och öka rättvisan i pensionssystemet	14
LOs förslag för bättre pensioner och ett rättvisare pensionssystem	15
Höj den allmänna inkomstgrundade pensionen	15
Inför ett arbetslivstillägg	16
Trygg övergång mellan arbetsliv och ålderspension	17
Stoppa höjningen av pensionsåldern	18
Ge full rätt till pensionssystemet alla delar efter ett långt arbetsliv	19
Typexempel – vad ger LOs pensionsförslag?	20
Samlade inkomsteffekter och uppskattade kostnader	23
Total effekt av höjd avgift och arbetslivstillägg	23
Fördelningseffekter av höjd avgift och arbetslivstillägg	25
Fördelningsanalyser av övriga förslag	27
Konsekvenser för sysselsättningen	29

Bakgrund och uppdrag

LOs styrelse har pekat ut bättre allmänna pensioner som ett prioriterat mål för LOs arbete för ett rättvist arbetsliv. LO-kongressen gav LO i uppdrag att fortsätta arbeta för ett stärkt pensionssystem. Flera förbund har dessutom initierat egna pensionsutredningar.

I februari 2025 beslutade LOs arbetsutskott att tillsätta ett kansli- och förbundsgemensamt arbete om den allmänna pensionen. Uppdraget inkluderade även frågor om grundskyddet och relaterade socialförsäkringar.

Det övergripandet syftet var att tillsammans med LOs medlemsförbund inventera och analysera huvudsakliga problem med det nuvarande pensionssystemet. Med utgångspunkt i analysen har arbetsgruppen haft i uppdrag att utveckla LOs ställningstaganden på området samt ta fram konkreta och välgrundade reformförslag till LOs valplattform 2026.

I uppdraget har också ingått att ta fram kunskapsmaterial för politisk dialog, påverkan och folkbildning.

Avtalspensionerna har inte ingått i uppdraget. Fokus är inkomstskyddet i det allmänna pensionssystemet. Arbetet berör dock avtalspensionerna kopplade till den kompensatoriska roll de fått när den allmänna inkomstgrundade pensionen inte ger den trygghet som den borde.

God arbetsmiljö och goda arbetsvillkor är grundläggande för ett hållbart arbetsliv och i förlängningen rimliga pensioner. Fokus för LOs pensionsgrupp har dock varit att ta fram förslag på förbättringar inom ramen för pensionssystemet och socialförsäkringen.

Analys och förslag presenteras i form av denna PM samt fördjupande kunskapsunderlag inom varje område.

Det allmänna pensionssystemet och livsinkomstprincipen

Det allmänna pensionssystemet ska trygga inkomsten efter arbetslivet. Det svenska pensionssystemet bygger på livsinkomstprincipen. Pension är i första hand uppskjuten lön, där inbetalningarna från vars och ens inkomster under arbetslivet lägger grunden för individens ekonomiska trygghet på ålderdomen. I princip fungerar det svenska pensionssystemet så att en persons alla arbetsinkomster (upp till ett tak) under livet genererar pensionsrätter, som sedan börjar betalas ut när personen går i pension. Som komplement till detta standardskydd finns ett grundskydd, i form av bland annat garantipension och inkomstpensionstillägg: Dessa syftar till att garantera skäliga pensionsnivåer till personer vars egna livsarbetsinkomster av olika skäl inte är tillräckliga.

Det finns ingen fast pensionsålder i pensionssystemet, utan en lägsta ålder när det är möjligt att ta ut inkomstgrundad allmän pension och en annan ålder (riktåldern) då det tidigast är möjligt att få del av grundskyddet. Riktåldern är också tänkt att utgöra en norm och ge individen ett riktmärke om hur länge hen bör arbeta för att få en godtagbar pensionsnivå. År 2026 är riktåldern 67 år och den ålder det tidigast är möjligt att ta ut allmän pension är 64 år.

Ett uttalat mål när dagens pensionssystem togs fram och beslutades under mitten av 1990-talet var att det skulle ge tydligare incitament att arbeta länge än det tidigare ATP-systemet¹. Demografiska och statsfinansiella skäl framhölls i argumentationen. När medellivslängden i befolkningen ökar måste pensionerna räcka längre. Då blir ett förmånsbaserat system som ATP mycket dyrt. Samhällsekonomiskt finns det fördelar med att människor så länge som möjligt bidrar till det gemensamma genom arbete som genererar skatteintäkter. Med en livsinkomstprincip blir pensionen högre ju mer man arbetar, ju längre man arbetar och ju högre lön man har. Utgångspunkten är att drivkrafterna att arbeta mycket och länge ska gynna både individ och samhälle.

LO har ställt sig bakom livsinkomstprincipen, bland annat med utgångspunkt i att intjänandereglererna gynnar grupper som börjar arbeta tidigt och att hela arbetslivets inkomster ger avtryck på pensionen. LOs syn är också att det finns ett samhällsgemensamt värde i många och långa arbetsliv. Det skapar grunden för vår välfärd och vårt samhällsbygge. En stark välfärd gynnar LO-förbundens medlemmar.

Medellivslängden i befolkningen har dock ökat snabbare än vad som förväntades när pensionssystemet infördes. Pensionssystemets konstruktion medför att vid ökad medellivslängd sjunker kompensationsgraden automatiskt

¹ ATP-systemet byggde på en folkpension som var lika för alla och en allmän tilläggspension (ATP) som var inkomstrelaterad och tog utgångspunkt i de 15 bästa inkomståren. 30 års arbete gav full tilläggspension.

om vi inte också samtidigt arbetar längre eller stoppar in mer pengar i systemet. Orsaken är att vår pensionsbehållning då ska delas på fler förväntade år som pensionär.

Det politiska svaret på hur kompensationsgraderna ska upprätthållas har varit att befolkningen behöver arbeta längre. Det är bakgrunden till införandet av riktåldern och de höjda åldersgränserna i systemet. LO har inte ställt sig bakom höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet. Grunden är de stora skillnader som finns i livslängd, arbetslivsvillkor och förutsättningar på olika delar av arbetsmarknaden vilka gör att möjligheten att arbeta allt längre skiljer sig åt alltför mycket.

Problem i dagens pensionssystem

Det svenska pensionssystemet har länge uppmärksammats för sin samhälls-ekonomiska hållbarhet. Det är robust inför demografiska förändringar och finansiella utmaningar. Man brukar peka på att det kombinerar flexibilitet för individer med drivkrafter för långa arbetsliv. Ytterligare ett syfte har varit att pensionssystemet ska ge ett gott standardskydd för alla socioekonomiska grupper och på så vis fungera som ett gemensamt kitt som ökar tilltron till samhällskontraktet och välfärdssystemet. Det är en mycket viktig funktion. Men även om systemet har flera förtjänster finns också problem med hur pensionssystemet fungerar i praktiken.

För låga pensioner

Ett grundläggande problem är att den allmänna inkomstgrundade pensionen levererar för låga pensioner. När pensionsreformen infördes förväntades att den inkomstgrundade pensionen skulle bli omkring 60 procent av slutlönen. Men så ser det inte ut i dag. För den som har arbetat mellan 19 och 65 års ålder blir den bara drygt hälften av lönen. En arbetare född 1961 med en förhållandevis hög lön på 40 000 kronor får inte mycket mer än 21 000 kronor i inkomstgrundad pension före skatt efter 46 års arbete.

Om ingenting görs kommer pensionerna också att bli betydligt lägre för kommande generationer. När befolkningen som helhet lever längre fungerar pensionssystemet så att de inbetalda pensionsavgifterna ska räcka till fler år som pensionär. Utbetalningarna blir då lägre. LOs beräkningar visar de som är födda 1987 och arbetat ett långt arbetsliv, från 19 till 65 års ålder, förväntas få ut mindre än hälften av sin slutlön i inkomstgrundad pension. Den som tjänar 40 000 kronor skulle då få ut 18 800 kronor brutto.

Huvudorsaken till att pensionerna inte når upp till den nivå som förväntades är att medellivslängden i befolkningen har ökat snabbare än vad som förutsågs när systemet infördes. Det leder i sin tur till att nivån på avgifterna som finansierar den allmänna pensionen blir för låga om vi inte arbetar högre upp i åldrarna.

Den som under sitt arbetsliv har drabbats av perioder av sjukdom eller arbetslöshet får se sin framtida pension sjunka ytterligare. Orsaken är att pensionsrätterna under perioder med sjukpenning eller arbetslöshetsersättning inte är baserade på den bakomliggande inkomsten utan på försäkringsersättningen. Det trycker ner pensionerna i grupper med större strukturell risk för ohälsa och i branscher med arbetslöshet. Varken sjukdom eller arbetslöshet är ett eget val och bör inte innebära en fattigare ålderdom.

När den allmänna pensionen inte ger det man har förväntat sig har avtalspensionerna kommit att få en roll de inte är tänkta att ha. Avtalspensionerna syftar till att komplettera den allmänna pensionen och ge ett ekonomiskt tillskott efter arbetslivet. De är inte tänkta att i praktiken ta över ansvaret för löntagarnas inkomstskydd. I dag spelar tjänstepensionerna en mycket viktig roll för pensionärers ekonomiska standard. I praktiken har staten kommit att förlita sig på att parterna kommer att fortsätta att fylla ut ett underfinansierat offentligt pensionssystem. Retoriken är att det är den totala pensionen som är det viktiga. Det minskar pressen på ansvariga politiker att på allvar ta sig an pensionssystemets mest grundläggande uppgift; att leverera pensioner som går att leva på. Arbetsmarknadens parter är och ska vara fria att förhandla fram nivåerna på avtalspensioner. Men en politisk underlåtenhet att vårda inkomstskyddet för äldre får aldrig tas som intäkt för att lämpa över ansvaret på parterna.

Orimligt låg pension trots ett långt arbetsliv

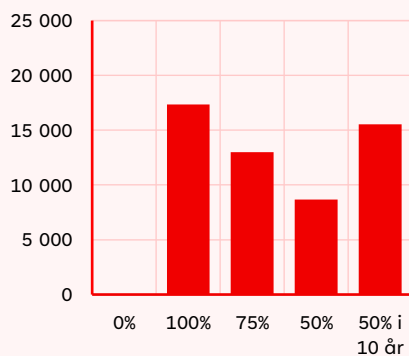
Med de avsättningar som görs i dag blir pensionerna orimligt låga för de löntagare som har arbetat långa arbetsliv och bidragit till samhället men som haft låg inkomst på grund av låg lön, att man inte erbjudits heltidsanställning eller för att arbetsvillkor och arbetsmiljö gjort det svårt att klara heltidsarbete. Det är verkligheten för många arbetare. Den som i dag har arbetat 75 procent av en heltid mellan 19 och 65 års ålder med en lön för heltidsarbete på 30 000 kronor får ut 11 800 kronor i allmän inkomstgrundad pension före skatt.

Den som i stället har arbetat från 19 ända till 67 års ålder med samma arbetstid och lön får 13 000 kronor brutto i inkomstgrundad pension och den som har arbetat halvtid under samma förutsättningar i övrigt får ut 8 700 kronor brutto.

Inkomstgrundad pension efter olika tjänstgöringsgrader

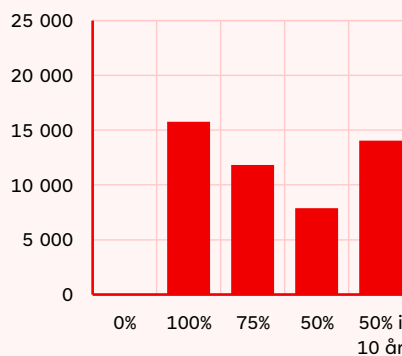
för ensamstående, födda 1961, med 30 000 kronor i lön, som arbetat sedan 19 års ålder (kronor per månad)

A) Pensionering vid 67 års ålder

■ Inkomstgrundad pension

B) Pensionering vid 65 års ålder

■ Inkomstgrundad pension

Källa: Pensionsmyndighetens prognostiserade delningstal och egna beräkningar.

Den som har en låg inkomstgrundad pension² har rätt till extra inkomststöd i form av garantipension och ofta även inkomstpensionstillägg. Vid behov finns också möjlighet att ansöka om bostadstillägg. Men även med tillskott från grundskyddet blir pensionen oskäligt låg för många som arbetat långa arbetsliv med låga inkomster. Om den som i exemplet ovan får en inkomstgrundad pension på 13 000 kronor är ensamstående blir den allmänna pensionen inklusive garantipension och inkomstpensionstillägg 16 500 kronor, brutto och om hen är gift blir den 15 700 kronor.

Åldersgränserna är orealistiska och orättvisa

Sedan vårt nuvarande pensionssystem infördes har alltså kompensationsgraderna i den allmänna pensionen minskat kraftigt. När systemet beslutades på 1990-talet förväntades nivåerna bli betydligt högre än vad som gäller i dag.

En huvudorsak är att medellivslängden har ökat snabbare än förväntat. Pensionsbehållningen ska delas på fler år som pensionär, vilket gör att pensionen blir lägre om vi inte arbetar längre eller mer pengar stoppas in i systemet. För att hantera detta infördes riktåldern – en vägledning för hur länge individen behöver arbeta för att få en godtagbar pension. Riktåldern höjs när medellivslängden ökar. När vi lever längre måste tiden fördelas mellan ett längre arbetsliv och längre tid som pensionär för att pensionerna inte ska sjunka.

² Tillskott från garantipensionen ges till den som har en allmän inkomstgrundad pension som understiger cirka 18 200 kronor 2026 för ensamstående och cirka 16 500 kronor för sammanboende. Hur stort tillskott du får beror på hur hög inkomstgrundad pension du har samt på hur länge du bott i Sverige (för full garantipension krävs att du bott i Sverige i 40 år).

Men riktåldern tar inte hänsyn till utvecklingen av hälsan och arbetsförmågan eller ojämlik livslängdsutveckling mellan grupper. Den bygger endast på utvecklingen av just medellivslängden.

Livslängden har ökat i befolkningen, men inte lika för alla. Personer med högre inkomster och utbildning lever längre än grupper med lägre inkomster och kortare utbildning. Skillnaderna har vuxit över tid. Det innebär att grupper med sämre livslängdsutveckling missgynnas när riktåldern ökar.

Att arbetare har kortare förväntad livslängd än tjänstemän betyder också att de i genomsnitt får ut mindre än vad de betalat in till inkomstpensions-systemet eftersom pensionen beräknas på den genomsnittliga förväntade livslängden i årskullen. I detta avseende omfördelar pensionssystemet från arbetare till tjänstemän.

Ett längre liv betyder inte självklart en friskare ålderdom eller förbättrad arbetsförmåga bland äldre. Statistik från Folkhälsomyndigheten visar tvärtom att hälsan i den äldre delen av befolkningen inte har förbättrats i samma takt som medellivslängden ökat. Det är något som bör tas hänsyn till när riktåldern fastställs.

Riktåldern är ingen tvingande pensionsålder. Alla har rätt att börja ta ut sin inkomstgrundade allmänna pension vid en viss lägsta ålder. Men även om alla har rätt att gå i pension vid den lägsta åldern för pension, skiljer förutsättningarna för att faktiskt göra det sig åt avsevärt mellan olika grupper.

I praktiken har de grupper som börjat arbeta tidigt och haft längst arbetsliv ofta minst reell möjlighet att gå i pension före riktåldern. Låg inkomst under arbetslivet innebär att den inkomstgrundade allmänna pensionen kan bli alltför låg även om pensionsrätter har tjänats in under många år. Grundskyddet är dessutom tillgängligt först vid riktåldern, som år 2026 är 67 år. Den som efter ett långt arbetsliv med låga eller medelhöga inkomster går i pension något före riktåldern kan få flera tusen kronor mindre i pension i månaden. Samtidigt har, som Inspektionen för socialförsäkringen konstaterar, den som haft hög inkomst stor möjlighet att välja att gå tidigt i pension för att få mer fritid. Flexibiliteten i pensionssystemet är inte en realitet för alla utan förbehållen höginkomsttagare.

Alla som arbetat och slitit ett långt arbetsliv bör ges en reell möjlighet att kunna välja att gå i pension från lägsta åldern om de så önskar. Många arbetare har redan vid den lägsta åldern för pension långa arbetsliv bakom sig, då de har bidragit till det gemensamma och betalat skatt.

Orättvisan förstärks av att riktåldern räknas upp med den genomsnittliga livslängdsutvecklingen. Det är nämligen ofta de grupper som har kortast förväntad livslängd och vars livslängd ökat minst som saknar ekonomiska förutsättningar för att gå i pension före riktåldern.

De genomförda och planerade åldersgränshöjningarna är orättvisa till sin konstruktion. I praktiken innebär den höjda riktåldern dessutom att allt fler arbetare kommer att hamna i en ohållbar situation. Det eftersom sjukersättning, som är tänkt att ge trygghet åt den som inte klarar att arbeta hela

vägen till riktåldern, är svår att kvalificera sig till och dessutom innebär låga ersättningsnivåer.

Slitsamma jobb straffar sig på flera sätt

Det svenska pensionssystemet är uppbyggt för att ge incitament att arbeta mycket och länge. Men regelverket tar liten hänsyn till att förutsättningarna för att kunna arbeta mycket och länge ser väldigt olika ut på olika delar av arbetsmarknaden.

Många äldre arbetare känner oro för att de inte kommer att kunna arbeta fram till pensionsåldern. Särskilt tydligt är detta bland äldre arbetarkvinnor.

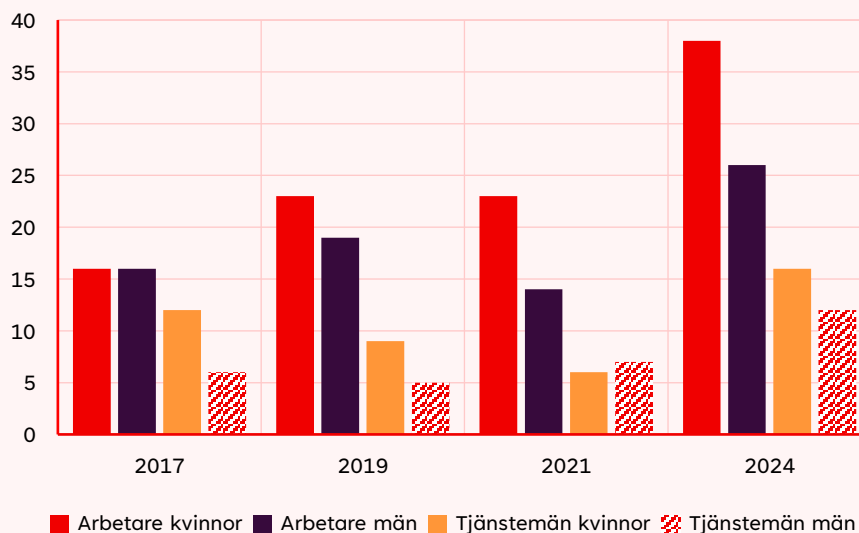
I SCBs Arbetsmiljöundersökningar har andelen som bedömer att de troligtvis inte kommer kunna fortsätta arbeta i sitt yrke fram till ordinarie pensionsålder ökat över tid. Det gäller såväl arbetare som tjänstemän, och både män och kvinnor. Det finns dock tydliga skillnader utifrån klass och kön vilket framkommer i diagram 1. Bland äldre arbetarkvinnor är andelen högst, och andelen har ökat stort över tid. År 2017 uppgav 16 procent av kvinnor i arbetaryrken i åldern 50–64 år att de troligtvis inte kommer kunna arbeta fram till pensionsåldern för sitt yrke. År 2024 var andelen 38 procent. För arbetarmän var motsvarande siffra 26 procent år 2024.

Hälsoskäl är den tydligast viktigaste orsaken bland såväl arbetarkvinnor som arbetarmän. Arbetsmiljö och arbetsuppgifter är andra vanliga orsaker som uppges.

DIAGRAM 2

Bedömer att man inte kommer att kunna arbeta fram till ordinarie pensionsåldern i sitt yrke

Andel (%), anställda i åldern 50–64 år

Källa: SCB AMU.

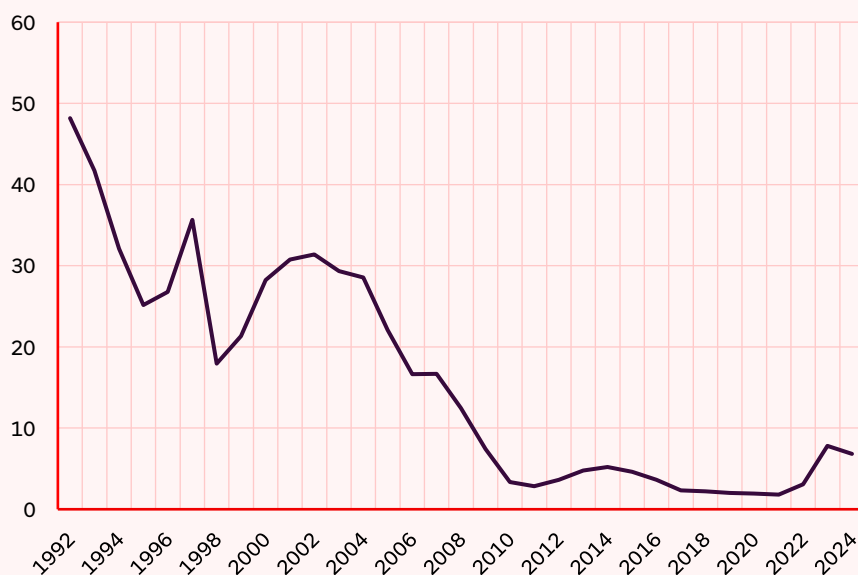
Det är inte självklart att problem i arbetslivet ska lösas inom ramen för pensionssystemet. En fungerande arbetsmiljö och arbetsvillkor som gör det möjligt att orka ett helt arbetsliv är helt centralt ur ett fackligt perspektiv. Det behövs skarpare krav och fler insatser för arbetsanpassning, rehabilitering och omställning. Det krävs reellt förbättrade förutsättningar och arbetsgivare och politiska beslutsfattare måste ta ett större ansvar. Men det går samtidigt inte att blunda för att skillnader i arbetslivsvillkor många gånger får orimliga konsekvenser för pension.

För den som inte klarar att arbeta till riktåldern är det i dag sjukersättningen som ska ge ekonomisk trygghet. Men regelverken för tidigare pension vid stadigvarande nedsatt arbetsförmåga (tidigare förtidspension, i dag sjukersättning) inom socialförsäkringen har successivt skärpts och stramats åt. Kraven för att beviljas sjukersättning har blivit mycket hårda och bedömningarna allt mer strikt medicinska. År 2022 infördes den så kallade Trygghetspensionen³ (särskilda äldre regler i sjukersättningen) vilken innebär att äldres arbetsförmåga bedöms i förhållande till arbeten de har erfarenhet av i stället för mot hela arbetsmarknaden. Reformen tar sikte på ett viktigt problem, men är otillräcklig. Fortfarande är det mycket få som får rätt till ersättning.

DIAGRAM 3

Förstagångsbeviljaden av sjukersättning/förtidspension

Antal beviljanden per 1 000 personer, 60–64 år

Källa: Försäkringskassan.

Brister i skyddet gör att grupper med tunga arbeten får betala dubbelt. Dels med utslitna kroppar och dels med lägre pension när många tvingas ta ut sin allmänna pension i förtid. Den som slutar arbeta vid den lägsta pensionsåldern får en betydligt lägre inkomstgrundad pension. Ansvaret och kostnaden skjuts över på den enskilde, som dels inte har rätt till grundskyddet förrän vid

³ Se pm Övergångspension – trygg brygga mellan arbetsliv och ålderspension, LO 2026.

riktåldern och dels betalar i form av livslångt lägre pension när antalet år som pensionär beräknas bli fler.

Stärk legitimiteten och öka rättvisan i pensionssystemet

Det svenska pensionssystemet är robust, som system betraktat. Men det är inte för systemet i sig som reglerna ska fungera utan för de människor som under olika förhållanden arbetat ett helt arbetsliv. I dag finns en rad brister som inte hanteras.

En politisk underlåtenhet att säkerställa tillräcklig finansiering av den allmänna pensionen vid stigande medellivslängd har gjort att pensionsnivåerna är orimligt låga.

Även om principerna i det allmänna pensionssystemet är lika för alla får strukturella skillnader i arbetsliv och hälsa stora konsekvenser för hur pensionen kan tas ut och användas av olika grupper. De som börjar arbeta tidigt, har tunga arbetsliv och lever kortare får inte ut det i pension som är rimligt att de borde få. I flera avseenden är systemet riggat på ett sätt som missgynnar arbetare.

Det räcker inte med ett finansiellt hållbart pensionssystem. Det måste också vara politiskt hållbart. Det måste finnas en tilltro till att den allmänna pensionen håller vad den lovar och att den levererar tillräcklig ekonomisk trygghet på ålderdomen, för såväl tjänstemän som arbetare.

Men tilltron till den allmänna pensionen brister. Den politiska passiviteten på pensionsområdet har inneburit att kostnader och risker skjuts över från samhället till den enskilda. I tomrummet uppstår behov av andra lösningar som i sin tur riskerar att bidra till att på sikt radera det gemensamma inkomstskyddet och öka ojämlikheten.

Det finns ett uppenbart behov av att stärka legitimiteten och öka rättvisan i den allmänna pensionen, dels genom konkreta insatser som är möjliga att göra med utgångspunkt i det system som finns i dag. Dels finns mer långsiktiga överväganden att göra. LOs förslag för rättvisa pensioner innefattar bägge delarna.

LOs förslag för bättre pensioner och ett rättvisare pensionssystem

Efter långa och tuffa arbetsliv måste arbetare kunna lita på att pensionen blir rimlig. Även för den som har haft låg lön eller tvingats arbeta deltid under arbetslivet måste systemet ge en tillräcklig standardtrygghet. Åldersgränserna måste vara rättvisa och verklighetsförankrade. Ingen ska straffas för att kroppen inte håller hela vägen. Det krävs insatser på flera områden.

LOs förslag syftar till konkreta förbättringar som ger högre pension och större rättvisa för de grupper som i dag individuellt får ta kostnaderna i ett pensionssystem som inte tar tillräcklig hänsyn till strukturella skillnader i arbetslivsvillkor och hälsa.

LO anser att det behövs en statlig utredning som ser över hur rättvisan i pensionssystemet kan stärkas givet ojämlikheter i livslängd, arbetslivets längd och arbetslivets villkor.

LO föreslår ett brett reformpaket för goda och rättvisa pensioner:

- Höj den inkomstgrundade pensionen.
- Inför ett arbetslivstillägg.
- Inrätta en behovsprövad övergångspension.
- Stoppa höjningen av pensionsåldern.
- Ge full rätt till pensionssystemets alla delar efter ett långt arbetsliv.

Höj den allmänna inkomstgrundade pensionen

Arbetare i Sverige, som har bidragit till samhället under långa arbetsliv, tjänar en pension som det går att leva ett gott liv på. Den inkomstgrundade allmänna pensionen måste höjas så att den i normala lönelägen motsvarar 62 procent av slutlönen efter ett långt arbetsliv. En högre allmän pension är en grundförutsättning för att ge breda grupper en bättre inkomsttrygghet och att öka legitimiteten i pensionssystemet.

Att fackliga organisationer, med olika möjligheter till framgång, har förhandlat fram tjänstepensioner får aldrig bli ett skäl för politikerna att hålla tillbaka den allmänna pensionen. Tjänstepensionen ska vara ett komplement till en tillförlitlig allmän pension.

Den som under sitt arbetsliv drabbats av perioder av sjukdom eller arbetslöshet ska inte drabbas av sänkt framtida pension. Varken sjukdom eller arbetslöshet är ett val och bör inte innebära en fattigare ålderdom.

- LO anser att man efter ett långt arbetsliv med jämn inkomst ska få en allmän inkomstgrundad pension som motsvarar **62 procent av lönen**.
- **Avgiften** till den allmänna pensionen **behöver höjas** – med minst 2–3 procentenheter.
- Det bör införas en regel för automatisk överskottsutdelning – **gas** – i pensionssystemet.
- **Bakomliggande inkomst** ska ligga till grund för pensionen vid **sjukdom och arbetslöshet**.

Det finns en stor osäkerhet om hur stora pensionerna kommer att bli i framtiden. Pensionssystemet behöver därför avstämningspunkter, med något decenniums mellanrum, där avgiftsnivån kalibreras. Syftet skulle vara att säkerställa att de avgifter som betalas in ger alla årskullar den kompensationsgrad som eftersträvas. Det är hög tid för en sådan avstämningspunkt nu. Arbetsmarknadens parter ska självfallet inkluderas i en sådan avstämning.

Inför ett arbetslivstillägg

En konsekvens av dagens allmänna pensionssystem är att grupper som har arbetat långa arbetsliv, men i låga inkomstlägen och i branscher där det inte erbjuds heltidsanställningar, får pensionsnivåer som är svåra att leva på.

I dag kompletteras den inkomstgrundade pensionen därför av garantipensionen och inkomstpensionstillägget. Garantipensionen är bosättningsbaserad och gör ingen skillnad på orsaken till att inkomsten har varit låg.

LO anser att antal år i arbetslivet bör få större betydelse för pensionens storlek. De som under ett långt arbetsliv har bidragit till samhället, ska kunna känna sig trygga i att även deras arbetsinsats erkänns och ger kännbart avtryck på pensionen.

- LO föreslår att det införs ett **arbetslivstillägg** i pensionssystemet som kopplas till antalet arbetade år.
- Garantipensionen och inkomstpensionstillägget ersätts med detta högre arbetslivstillägg, för dem som har arbetat. **Långa arbetsliv kommer att löna sig mer än i dag.**
- Den som har **arbetat i 40 år** ska kvalificera till **fullt arbetslivstillägg** och andra får en andel som står i proportion till hur många år de har arbetat, eller, om det är mer fördelaktigt, garantipension och inkomstpensionstillägg enligt dagens regler.
- Arbetslivstillägget ska kunna **tas ut tidigast vid riktåldern eller från den lägsta pensionsåldern** om man då har arbetat i minst **44 år**.
- Arbetslivstillägget ska ge ett **rejält avtryck i plånboken**. För den som är ogift föreslås det årliga arbetslivstillägget bli 1,86 **inkomstbasbelopp** minskat med 58 procent av beräkningsunderlaget och för den som är gift föreslås det årliga arbetslivstillägget bli 1,7 inkomstbasbelopp minskat med 58 procent av beräkningsunderlaget.

Genom att arbetslivstillägget ska räknas upp med inkomstbasbeloppet urholkas inte värdet över tid jämfört med lönerna. För grupper som inte kvalificerar sig till arbetslivstillägget ska reglerna för dagens garantipension fortsätta gälla.

Trygg övergång mellan arbetsliv och ålderspension

Alla klarar inte att arbeta hela vägen fram till riktåldern för pension. Arbetare – och i synnerhet arbetarkvinnor – är speciellt drabbade. Långa och slit-samma arbetsliv men även andra hälsoproblem ska inte innebära fattigdom. Den som är sjuk eller utsliten ska inte behöva ta ut sin allmänna pension i förtid. Att göra det får konsekvenser i form av lägre inkomster livet ut. Sjuk-ersättningen är tänkt att utgöra en ventil men ger i dag inte tillräcklig trygghet.

LO anser att ett behovsprövat försäkringssystem är det bästa sättet att ge ekonomisk trygghet till den som har nedsatt arbetsförmåga och därför inte kan arbeta fram till riktåldern. Syftet är att skapa en trygg övergång mellan arbetsliv och ålderspension utan att den enskilde förlorar ekonomiskt.

Även om alla system har för- och nackdelar är behovsprövade system de mest träffsäkra, vilket ökar systemets legitimitet. Ett behovsprövat försäkringssystem som omfattar alla, oavsett exempelvis yrke eller antal arbetade år, fyller en funktion för breda grupper av löntagare och kan få en bred uppslutning. Sammantaget innebär detta att ett behovsprövat försäkringssystem ger bäst förutsättning för en rimlig ersättningsnivå.

LO anser att det behövs en välfungerande och träffsäker försäkringslösning för dem som inte klarar att arbeta till riktåldern. Införandet av Trygghetspensionen 2022 är delvis ett svar, men flera förbättringar behövs. Bedömningskriterierna måste justeras och spegla verkliga behov och förutsättningar hos arbetande och de arbeten de prövas mot. Det ska ställas tydliga krav på arbetsgivare att göra arbetsanpassningar och underlätta rehabilitering, liksom att det ska finnas goda möjligheter till omställning. LO anser att det, om det inte går att anpassa arbetet, ska vara möjligt att få ersättning inom ramen för den försäkring vi föreslår i förebyggande syfte. Det vill säga för att förhindra en fortsatt försämring av arbetsförmågan. Det behöver utredas hur en sådan förebyggande bedömningsgrund kan utformas.

För den som inte klarar att arbeta till riktåldern ska det vara möjligt att gå i pension tidigare med en rimlig ersättning nu, utan att det påverkar den framtida pensionen.

LOs FÖRSLAG:

TRYGG ÖVERGÅNG MELLAN ARBETSLIV OCH ÅLDERSPENSION FÖR DE SOM BEHÖVER DET

- LO föreslår att det inrättas **en egen försäkringsförmån, en** så kallad övergångspension, för dem som behöver det. Ansökan och utbetalning bör hanteras av Pensionsmyndigheten.
- Man bör omfattas av försäkringen för behovsprövad övergångspension från **60 års ålder**. Åldersgränsen bör inte räknas upp med riktåldern.
- Bevisbördan på den försäkrade måste vara rimligare än i dagens sjukersättning. **Varaktigheten i den nedsatta arbetsförmågan** ska bedömas utifrån en realistisk tidshorisont.
- Ersättningsnivå och pensionsrätter ska baseras på den faktiska **bakomliggande inkomsten från när man arbetade**. Ersättningen ska **räknas upp med inkomstutvecklingen** i samhället, inte prisernas utveckling.
- Även personer som arbetat i **anpassade anställningar** ska omfattas av försäkringen för tidig pension, till skillnad från vad som gäller i dagens äldre regler i sjukersättningen.

Stoppa höjningen av pensionsåldern

Införandet av riktåldern och höjningen av pensionssystemets åldersgränser saknar legitimitet. LO står inte bakom införandet av riktåldern eller de höjda åldersgränserna, eftersom förutsättningarna för att förlänga arbetslivet ser alltför olika ut.

En grundförutsättning för det över huvud taget ska vara möjligt att höja några åldersgränser i pensionssystemet är att det finns ett tryggt och fungerande system på plats för dem som på grund av nedsatt arbetsförmåga inte klarar att arbeta hela vägen till riktåldern. Så är inte fallet i dag. Ett bättre fungerande system som ger trygghet till dessa personer är en nödvändighet. Men mer krävs för att öka rättvisan och legitimiteten i pensionssystemet.

LO anser att riktålderns konstruktion behöver omprövas. Ett längre liv betyder inte självklart ett friskare liv och en ökad arbetsförmåga för alla. Hälsan i den äldre delen av befolkningen förbättras inte i samma takt som medellivslängden ökar.⁴ Dessutom finns det stora skillnader i medellivslängd utifrån inkomst- och utbildningsnivå. Dessa skillnader har ökat. Beräkningsmodellen för uppräkningen av riktåldern behöver förändras för att spegla utvecklingen av hälsa och livslängd i breda grupper, inte bara utvecklingen av medellivslängden.

LOs FÖRSLAG: STOPPA HÖJNINGEN AV PENSIONSÅLDERN

- LO kräver att **inga ytterligare höjningar av riktåldern** genomförs förrän:
 - Beräkningsmodellen för uppräkningen av riktåldern förändras så att den **speglar utveckling av hälsa och livslängd i breda grupper**.
 - Det finns ett **tryggt och fungerande system** på plats för dem som **inte klarar att arbeta hela vägen**.

⁴ Se pm *En realistisk pensionsålder för Sveriges arbetare*.

Ge full rätt till pensionssystemet alla delar efter ett långt arbetsliv

Riktåldern är inte en fast pensionsålder. Men för grupper som har haft låga inkomster är den kraftigt styrande eftersom det är först vid riktåldern som man kan få del av garantipensionen och grundskyddet i övrigt. Det gör det i praktiken omöjligt för många med låga inkomster att gå i pension tidigare än så. Det gäller även för stora grupper av arbetare som har kommit ut tidigt på arbetsmarknaden och haft långa arbetsliv, men haft låg lön eller arbetat ofrivillig deltid. Pensionssystemets flexibilitet vad gäller pensionsålder är i praktiken ofta förbehållet höginkomsttagare. Det är inte rimligt. LO anser att valfriheten i pensionssystemet måste stärkas genom en tidigare rätt till garantipension efter ett långt arbetsliv.

LOs FÖRSLAG: FULL RÄTT TILL PENSIONSSYSTEMET EFTER ETT LÅNGT ARBETSLIV

- LO föreslår att **garantipension** och det **arbetslivstillägg** som LO presenterar ska kunna tas ut från den **lägsta pensionsåldern för den** som har **arbetat minst 44 år**.

Statlig utredning för att öka rättvisan i pensionssystemet

Även om alla har rätt att gå i pension vid den lägsta åldern för pension, skiljer sig förutsättningarna för att faktiskt göra det avsevärt mellan olika grupper.

I praktiken har de grupper som börjat arbeta tidigt och haft längst arbetsliv ofta minst reell möjlighet att gå i pension före riktåldern. Låg inkomst under arbetslivet innebär att den inkomstgrundade allmänna pensionen kan bli alltför låg även om pensionsrätter har tjänats in under många år. I praktiken är det omöjligt för många arbetare att välja att gå i pension före riktåldern, eftersom man inte kan få garantipension tidigare än så. Detta trots att många arbetare har långa arbetsliv bakom sig då de har bidragit till det gemensamma.

Orättvisan förstärks av att riktåldern räknas upp med den genomsnittliga livslängdsutvecklingen. Det är nämligen ofta de grupper som har kortast förväntad livslängd och vars livslängd ökat minst som saknar ekonomiska förutsättningar för att gå i pension före riktåldern.

Sammantaget anser LO att det krävs flera långsiktiga överväganden för att öka rättvisan i pensionssystemet. Det är en process som måste initieras snarast.

LOs FÖRSLAG: STATLIG UTREDNING FÖR ATT ÖKA RÄTTVISAN I PENSIONSSYSTEMET

- LO kräver en **statlig utredning** som ser över hur **rättvisan i pensionssystemet** kan stärkas för att jämna ut orättfärdiga skillnader som uppstår genom ojämlikheter i livslängd, arbetslivets längd och arbetslivets villkor.

Typexempel – vad ger LOs pensionsförslag?

Nedan presenterar vi sju typexempel för att visa de sammantagna ekonomiska effekterna av LOs förslag för förbättringar i den allmänna pensionen. Vi visar hur mycket högre allmän pension som personer i olika lönelägen, sysselsättningsgrader och olika långa arbetsliv skulle få med LOs förslag jämfört med i dag.

I beräkningarna av LOs förslag ingår höjd pensionsavgift för att motsvara 62 procent av slutlönen, förslaget om arbetslivstillägg som ökar betydelsen av antalet arbetade år; rätten att ta ut garantipension eller arbetslivstillägg före riktåldern (efter 44 års arbete) samt tryggare övergång mellan arbetsliv och pension för den som har nedsatt arbetsförmåga genom övergångspension. Arbetslivstilläggets effekt särredovisas. Beräkningarna avser inkomst i 2026 års inkomstnivåer, före skatt.

PELLE

Pelle är född 1961 och arbetar som maskinoperatör. Han började arbeta vid **19** års ålder och går i pension vid **67** års ålder. Han har arbetat **heltid (100 procent)** och har en **lön på 40 000 kronor** före skatt.

Allmän pension i dag	Allmän pension med LOs förslag	Total ökning
23 119 kr	24 800 kr	1 681 kr
Varav ökning på grund av arbetslivstillägg:		0 kr

Kommentar: Ökningen är främst en effekt av höjd pensionsavgift.

ANDERS

Anders är född 1961 och arbetar som byggnadsarbetare. Han började arbeta vid **19** års ålder och går i pension **före riktåldern**, vid **65** års ålder. Han har arbetat **heltid (100 procent)** och har en **lön på 40 000 kronor** före skatt.

Allmän pension i dag	Allmän pension med LOs förslag	Total ökning
21 014 kr	22 955 kr	1 941 kr
Varav ökning på grund av arbetslivstillägg:		413 kr

Kommentar: Anders har arbetat i 46 år och får med LOs förslag tillgång till arbetslivstillägg redan före riktåldern.

ANETTE

Anette är född 1961 och arbetar som elevassistent. Hon började arbeta vid **19** års ålder och går i pension vid **67** års ålder. Hon har arbetat **heltid (100 procent)** och har en **lön på 30 000 kronor** före skatt.

Allmän pension i dag	Allmän pension med LOs förslag	Total ökning
19 140 kr	21 735 kr	2 592 kr
Varav ökning på grund av arbetslivstillägg:		2 058 kr

LILIJANA

Lilijana är född 1961 och arbetar som barnskötare. Hon började arbeta vid **19** års ålder och går i pension vid **67** års ålder. Hon har arbetat **deltid (75 procent)**, och har en **löneinkomst på 22 500 kronor** före skatt (heltidslönen är 30 000 kronor).

Allmän pension i dag	Allmän pension med LOs förslag	Total ökning
16 519 kr	19 532 kr	3 013 kr
Varav ökning på grund av arbetslivstillägg:		2 305 kr

CARINA

Carina är född 1961 och är brevbärare. Hon började arbeta vid **19** års ålder och går i pension före riktåldern, vid **65** års ålder. Hon har arbetat **heltid (100 procent)** och har en **lön på 30 000 kronor** före skatt.

Allmän pension i dag	Allmän pension med LOs förslag	Total ökning
15 760 kr	20 448 kr	4 687 kr
Varav ökning på grund av arbetslivstillägg:		3 542 kr

Kommentar: Carina har arbetat i 46 år och får med LOs förslag tillgång till arbetslivstillägg redan före riktåldern.

LEENA

Leena är född 1961 och arbetar som restaurangbiträde. Hon började arbeta vid **19** års ålder och går i pension före riktåldern, vid **65** års ålder. Hon har arbetat **deltid (75 procent)** och har en **löneinkomst på 22 500 kronor** före skatt (heltidslönen är 30 000 kronor).

Allmän pension i dag	Allmän pension med LOs förslag	Total ökning
11 820 kr	18 567 kr	6 747 kr
Varav ökning på grund av arbetslivstillägg:		5 888 kr

Kommentar: Leena har arbetat i 46 år och får med LOs förslag tillgång arbetslivstillägg redan före riktåldern.

MICKE

Micke är född 1961 och arbetar som städare. Han har arbetat heltid med en lön på **30 000 kronor** före skatt. Han började arbeta vid **19** års ålder. Vid **63** års ålder ger kroppen upp och han klarar inte att arbeta längre.

Allmän pension i dag	Övergångspension med LOs förslag	Total ökning
14 106 kr	19 410 kr	5 304 kr

Kommentar: Vi antar att Micke inte beviljas sjukersättning enligt dagens orimligt strikta regler utan får ta ut sin allmänna inkomstgrundade pension. Med LOs förslag blir övergången mellan arbetsliv och pension tryggare. Utslitna Micke beviljas övergångspension.

Samlade inkomsteffekter och uppskattade kostnader

I denna del redovisas kostnadsberäkningar och den samlade inkomsteffekten för pensionärerna för några av reformförslagen i LOs pensionspaket. Alla delar i paketet går dock inte att kostnadsberäkna på ett tillförlitligt sätt. Kostnad och samlad inkomsteffekt för den föreslagna övergångspensionen samt för förslaget att ge rätt till garantipension tidigare än riktåldern efter 44 års arbete är beroende av hur stora grupper som både kvalificerar sig och väljer att nyttja respektive reform. LO saknar underlag för att göra en rimlig bedömning av detta.

I det följande redovisas den totala effekten av en avgiftshöjning och arbetslivstillägget.

Om pensionsavgifterna höjdes från 17,21 till 20,5 procent skulle det i de flesta årskullar bli möjligt att få en allmän inkomstgrundad pension som motsvarar 62 procent av lönen efter ett långt arbetsliv, med en sådan avgift. En sådan avgiftshöjning skulle då kunna ge 19 procent högre pensioner.

LO anser att en avgiftshöjning inte bara ska höja de pensionsrätter som tjänas in efter avgiftshöjningen utan att den även ska ge en retroaktiv ökning av redan intjänade pensionsrätter. Därför redovisas kostnads- och fördelningseffekter av inkomstgrundade allmänna pensioner som är 19 procent högre år 2026 än med dagens regelverk, tillsammans med effekterna av det föreslagna arbetslivstillägget.

Total effekt av höjd avgift och arbetslivstillägg

Högre pensioner och högre pensionsavgifter stärker statens och kommunernas budgetar via flera kanaler. En finansiering över statsbudgeten blir alltså billigare för det offentliga än omfattningen av pensionshöjningarna i sig själva.

Högre pensioner ökar skatteintäkterna. Intäkter från inkomstrelaterade avgifter för vissa offentliga tjänster, främst hemtjänstavgifter, ökar också med högre pensioner. Indirekta skatter som momsen ökar när pensionärerna får högre inkomster och kan konsumera mer. En del av det förslag som analyseras är att, till stora delar, ersätta garantipensionen och inkomstpensionstillägget med ett arbetslivstillägg, allt finansierat via statsbudgeten. Behovet av ett sådant grundskydd dämpas samtidigt när de inkomstgrundade pensionerna blir större.

På kort sikt skulle pensionshöjningen och arbetslivstillägget innebära att de allmänna pensionerna ökade med 66 miljarder kronor. Genom att skatterna ökar, behovet av grundskydd dämpas och vissa skattefria transfereringar

minskar, skulle pensionärernas disponibla inkomster bara öka med drygt 42 miljarder kronor. Därtill skulle indirekta skatter såsom moms öka med 5 miljarder kronor och offentliga inkomster från avgifterna för hemtjänst skulle öka något. Det innebär att 43 procent av pensionsökningen återgår till olika offentliga kassor i form av ökade intäkter eller minskade utgifter och att utgiftsökningen, netto, i pensionssystemet och andra offentliga budgetar sammantaget blir ungefär 37 miljarder kronor. På längre sikt skulle dessa summor ändras väsentligt.

Följdverkningar av arbetslivstillägg och högre inkomst- och premiepension 2026

Effekter för pensionärerna, miljoner kronor

Inkomstgrundad pension	58 265
Arbetslivstillägg, garantipension, inkomstpensionstillägg	7 770
Skatt	-20 077
– därav kommunalskatt	-18 857
Bostadstillägg för ålderspensionärer	-3 369
Äldreförsörjningsstöd	-54
Övriga skattefria transfereringar	-36
Disponibel inkomst	42 497
Hemtjänstavgifter	-105
Indirekta skatter	-5 060

Källa: SCB (Fasit).

Fördelningseffekter av höjd avgift och arbetslivstillägg

I det följande redovisas hur pensionerna skulle förändras i olika delar av inkomstfördelningen för äldre och för kvinnor och män om de inkomstgrundade allmänna pensionerna år 2026, genom höjd avgift, blev 19 procent högre än med dagens regelverk och det föreslagna arbetslivstillägget infördes. För fördelningseffekter av respektive reform separat se fördjupande pm. På ett övergripande plan kan noteras att höjd avgift höjer pensionerna mer i kronor för personer i den övre halvan av inkomstfördelningen och för män medan tyngdpunkten för arbetslivstillägget är höjda pensioner i den nedre halvan av inkomstfördelningen och mer för kvinnor.

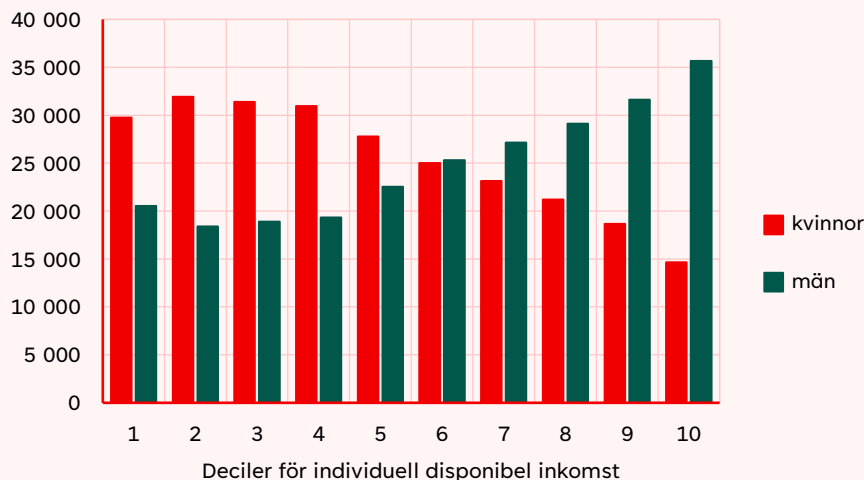
Avgiftshöjningen är bara avsedd att gälla inkomst- och premiepensioner, inte tilläggspensioner från ATP-systemet. Den berör därför bara de årskullar som har åtminstone någon del av pensionen från det nya systemet, det vill säga till de som är födda 1938 eller senare. Årskullarna födda 1938–1953 berörs i allt högre grad eftersom de i avtagande grad får sin pension från ATP-systemet och i tilltagande grad från det nyare pensionssystemet.

Med de analyserade reformerna skulle de allmänna pensionerna öka med 66 miljarder kronor år 2026. Av detta skulle uppskattningsvis *51 procent tillfalla män och 49 procent kvinnor*.

Redovisningen av fördelningseffekterna är avgränsad till dem som är födda 1955–1959 och tar ut hel allmän pension. Hela deras inkomstgrundade pensioner berörs av höjningen och de har nått riktåldern och kan därmed få garantipension. Avsikten med avgränsningen är att undvika att redovisa fördelningseffekter som i hög grad beror på att olika pensionärer lyder under olika regelverk eller bara delvis tar ut den pension de kan få.

En fördel med att studera effekterna bland yngre pensionärer är att dessa också kan tänkas återspegla hur det kommer att bli för dem som går i pension under de närmaste åren. Förutsättningarna för yngre och äldre pensionärer skiljer sig nämligen åt i flera avseenden. Kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat och könssegregeringen på arbetsmarknaden har förändrats jämfört med hur det såg ut för några decennier sedan, vilket påverkar skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner i olika årskullar. Ett annat exempel är att det finns en förskottsränta som gör att pensionerna blir högre från början men sedan inte räknas upp lika mycket som inkomsterna i samhället ökar.

Antal pensionärer födda 1955–1959 fördelade efter disponibel inkomst 2026

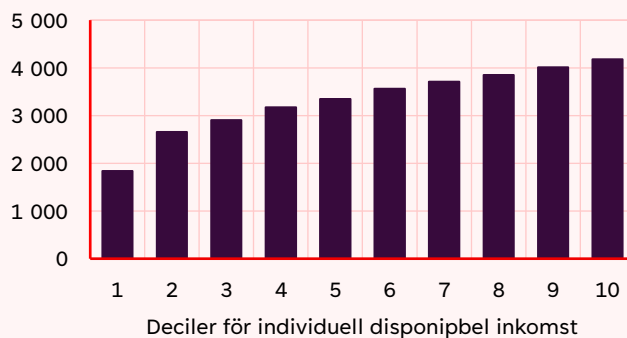
Anm.: Avser inkomstfördelningen utan reformer och personer som tar ut hel allmän pension.

Källa: SCB (Fasit) och egna beräkningar.

Kvinnorna är, i den grupp pensionärer som redovisas, i majoritet i den nedre halvan av fördelningen och männen i den övre när gruppen rangordnas efter sina individuella disponibla inkomster, vilket diagram 4 visar. Med de analyserade reformerna skulle männen i genomsnitt få 22 800 kronor i månaden i allmän pension år 2026 och kvinnorna i gruppen skulle få 20 100 kronor.

Förändrad allmän pension per månad i snitt

Pensionärer födda 1955–1959

Anm.: Avser personer som tar ut hel allmän pension.

Källa: SCB (Fasit) och egna beräkningar.

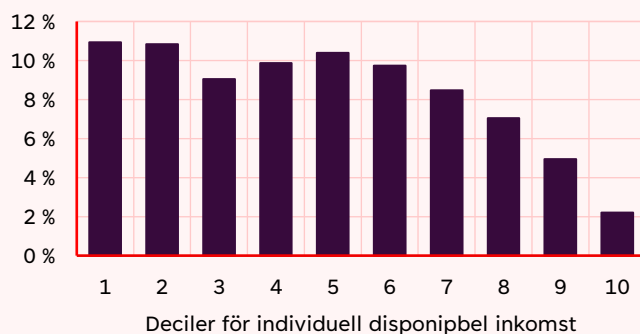
Reformerna skulle öka de allmänna pensionerna mer i de delar av gruppen som har högre disponibla inkomster än i delar av gruppen med lägre disponibla inkomster, vilket framgår av diagram 5. Sett till hela de disponibla inkomsterna, där även eventuella kapitalinkomster, avtalspensioner, löneinkomster och transfereringar såsom bostadstillägg ingår och där skatter är dragna, är det inte lika entydigt att större inkomstökningarna går till dem med högre disponibla inkomster. Diagram 6 visar hur mycket de disponibla

inkomsterna skulle öka procentuellt med reformerna, år 2026. Vi ser att procentuellt sett skulle de disponibla inkomsterna öka mest längst ner i inkomstfördelningen. Att den procentuella ökningen skulle bli betydligt lägre i de grupper som har högst disponibla inkomster är ett tecken på att många av individerna i de grupperna har stora inkomster av andra slag än allmän pension.

DIAGRAM 6

Förändrad disponibel inkomst per månad i snitt

Pensionärer födda 1955–1959

Anm.: Avser personer som tar ut hel allmän pension.

Källa: SCB (Fasit) och egna beräkningar.

Bland kvinnorna i den grupp pensionärer födda 1955–1959 som redovisas här skulle de disponibla inkomsterna öka med 7,3 procent i genomsnitt och mäns disponibla inkomster skulle i genomsnitt öka med 5,9 procent. De allmänna pensionerna skulle öka med i genomsnitt 3 100 kronor för kvinnor och 3 500 kronor för män.

Fördelningsanalyser av övriga förslag

Fördelningseffekter har inte kunnat beräknas för alla förslag i det paket vi föreslår. För att beräkna fördelningseffekterna av en övergångspension eller för möjligheten att ta ut garantipension tidigare efter ett långt arbetsliv behöver antaganden göras om hur stora grupper som både kvalificerar sig och väljer att nyttja respektive reform. LO saknar underlag för att göra en rimlig bedömning av detta. Underlag saknas också för att göra en rimlig samlad beräkning av fördelningseffekterna av stoppad riktåldershöjning. I detta avsnitt diskuteras dock några sannolika övergripande effekter.

Stoppad riktåldershöjning

Livslängden har ökat snabbare i socioekonomiskt starka grupper och snabbare för män än för kvinnor. Dagens ensidiga fokusering på att ökad medellivslängd i befolkningen ska hanteras genom längre arbetsliv slår särskilt mot grupper med sämre livslängds- och hälsoutveckling. Stoppad riktåldershöjning och att mer pengar i stället kommer in i systemet är förslag som gynnar de grupper som haft sämre livslängdsutveckling. Livslängden har generellt ökat minst för kvinnor med lägre inkomst- och utbildningsnivå. Män lever dock i genomsnitt fortfarande kortare än kvinnor.

Övergångspension

Äldre arbetare generellt och i synnerhet äldre arbetarkvinnor uppger själva, i långt högre utsträckning än tjänstemän av båda könen, att de har svårt att klara sina arbetsuppgifter och de inte tror att de kommer kunna arbeta fram till ordinarie pensionsåldern. Ett tryggare och mer välfungerande system för dem som inte klarar att arbeta hela vägen till riktåldern (övergångspension) bör gynna dessa grupper mest.

Tidigare rätt till garantipension/arbetslivstillägg

Rätt till garantipension har den som haft låga eller medelhöga arbetsinkomster under arbetslivet. Fler kvinnor än män har så pass låga inkomster att de får garantipension. Vår föreslagna reform – att garantipension ska kunna tas ut från och med den lägsta åldern för allmän pension efter 44 års arbete – kommer att gynna personer med lägre inkomster i avseendet att deras valmöjligheter vad gäller pensionsålder ökar. Fler kvinnor än män har inkomster som ger dem rätt till garantipension. Fler män än kvinnor har dock arbetsliv med mer än 44 års intjänande av pensionsrätter vid påbörjat uttag av pension. Vi saknar dock uppgifter om hur fördelningen utifrån klass och kön ser ut i den grupp personer som *både* uppnår mer än 44 intjänandeår innan riktåldern och som har så låg inkomst att de har rätt till garantipension.

Konsekvenser för sysselsättningen

LOs förslag på pensionsåldersområdet syftar till att pensionssystemets regelverk på detta område ska bli mer realistiskt och rättvist. Höjningarna av åldersgränserna i pensionssystemet, när medellivslängden ökar, motiveras ibland med att ökad sysselsättning bland äldre är nödvändigt för att trygga finansieringen av välfärden. Vilka effekter kan då LOs förslag på pensionsåldersområdet få för sysselsättningen?

I en nyligen publicerad studie från Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF)⁵ utvärderas effekterna av den höjning av åldersgränserna i pensionssystemet som genomfördes 2023.⁶ I studien konstateras att de höjda åldersgränserna förvisso leder till att personer i genomsnitt tar ut pension senare. Effekterna är dock förhållandevis små. En viktig slutsats i studien är också att effekten på lönearbete är mycket mindre än effekten på pensionsuttag. Detta då mycket av effekten på pensionsuttaget exempelvis kommer från att personer med sjukersättning kunde fortsätta få ersättning från denna ytterligare ett år, och på så vis skjuta på sitt pensionsuttag. Såväl ISFs studie som tidigare utvärderingar pekar i samma riktning: höjda åldersgränser i pensionssystemet medför inte på egen hand några betydande sysselsättningseffekter bland äldre.

Fallstudier från andra länder, bland annat USA, Australien och Kanada,⁷ visar också att höjda pensionsåldrar är mindre betydelsefullt för att öka sysselsättningen bland äldre. Det är förändringar som arbetsgivare gör för att förbättra möjligheterna för anställda som är avgörande för att öka sysselsättningen i gruppen. Det kan handla om att tillåta flexibelt arbete och en stegvis övergång till pension. Studier har påvisat en rad förändringar på arbetsplatsen som kan underlätta produktiv sysselsättning för äldre arbetstagare: arbetsplanering, flexibla arbetstider, anpassad förläggning av deltid, semester och ledighet, pensionsavgång, arbetsuppgifter.

Baserat på LOs genomgång av existerande forskning och utvärderingar bedömer vi att det är rimligt att anta att en höjning av åldersgränserna i pensionssystemet ger några få procentenheter till som högst cirka tio procentenheter högre sysselsättningsgrad i de närmast berörda åldrarna. Totalt sett innebär det att de höjningar av åldersgränserna som har genomförts åren 2020–2026 kommer att ha medfört mindre än en procentenhets ökning av den totala sysselsättningsgraden i befolkningen.

⁵ Effekter av höjda åldersgränser i pensionssystemet.

⁶ Tre åldersgränser höjdes 2023. Lägsta åldern för uttag av den allmänna inkomstgrundade pensionen höjdes från 62 till 63 år; lägsta åldern för att ta del av grundskyddet höjdes från 65 till 66 år och LAS-åldern höjdes från 68 till 69 år.

⁷ Kadefors, Roland (2018), Att vilja och kunna arbeta längre, Rapport 9, Delegationen för senior arbetskraft S 2018:10. med där angivna källor.

Det bör påpekas att även de förslag LO lägger för att få upp pensionsnivåerna kan få effekter på sysselsättningen. Högre pensioner påverkar drivkrafterna till arbete över hela livscykeln. Att höja pensionsavgiften har sannolikt både så kallade substitutionseffekter och inkomsteffekter. En högre inkomstgrundad pension gör det mer lönsamt att arbeta (substitutionseffekt) samtidigt kommer det att krävas färre arbetade år för komma upp i samma pensionsnivå som tidigare (inkomsteffekt). Konjunkturinstitut har på uppdrag av Pensionsavgiftsutredningen modellerat vad den sammantagna effekten av en avgiftshöjning blir på arbetsutbudet. Deras resultat pekar mot att de sammantagna effekterna är mycket små.⁸

⁸ Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analyser på hundra års sikt, SOU 2025:41.

Läs mer på
www.lo.se/pension

Mars 2026

ISBN 978-91-566-3815-2

www.lo.se